

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **J. J.**

skazanego z art. 279 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 13 września 2023 r.

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie

z dnia 27 października 2022 r., sygn. akt VI Ka 940/21,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie

z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt III K 454/12

uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej J. J. i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu Warszawa – Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

J. J. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe w Warszawie z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt III K 454/12, na karę łączną 5 lat pozbawienia wolności, za popełnienie szeregu przestępstw przeciwko mieniu, wypełniających dyspozycje art. 278 § 1 k.k. i art. 279 § 1 k.k.

Od tego wyroku obrońca oskarżonego wniósł apelację, w której podniósł szereg zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, prawa materialnego, błędów w ustaleniach faktycznych oraz rażącej niewspółmierności kary.

W dniu 6 września 2021 r., J. J. poinformował na piśmie Sąd Rejonowy dla Warszawy - Pragi Południe w Warszawie, że od dnia 14 grudnia 2020 r. przebywa w Areszcie Śledczym [...] w mieście G. na terenie Austrii i że chciałby czynnie uczestniczyć w postępowaniu odwoławczym (k. 3542). Obrońca oskarżonego, pismem z dnia 26 listopada 2021 r., zwrócił się do Sądu odwoławczego, o zawiadomienie oskarżonego o terminie rozprawy apelacyjnej na adres [...] w G. (k.3555).

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie w dniu 17 lutego 2022 r. zwrócił się do Wydziału Konsularnego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w W. o przekazanie J. J. korespondencji zawierającej, między innymi, zawiadomienie o terminie rozprawy apelacyjnej wyznaczonej na 28 kwietnia 2022 r. W związku z koniecznością uzupełnienia wniosku o dane z bazy PESEL, nie zdążono przekazać oskarżonemu zawiadomienia o terminie w stosownym czasie, tj. przed tą datą i rozprawa odwoławcza została odwołana.

W dniu 13 kwietnia 2022 r. oskarżony złożył do Sądu Okręgowego prośbę o zwrot dowodu rzeczowego w postaci należącego do niego łańcuszka z zawieszka. List ten nadał z Zakładu Karnego [...] w Austrii, podając ten adres jako nowy do korespondencji (k. 3669).

W dniu 10 maja 2022 r., Sąd Okręgowy zwrócił się do Wydziału Konsularnego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w W. o przekazanie J. J. zawiadomienia o nowym terminie rozprawy apelacyjnej, wyznaczonej na 19 października 2022 r. Jako adres oskarżonego wskazał przy tym [...] w G., a nie ostatnio podany przez J. J. w piśmie z dnia 13 kwietnia 2022 r., adres do korespondencji (k. 3734).

Pismem z dnia 25 maja 2022 r., Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w W. poinformował o niemożności przekazania korespondencji J. J. na podany adres,

gdyż pismo to zwrócono do ambasady z dopiskiem „adresat wyprowadził się” (k. 3744).

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie skierował zawiadomienie o terminie rozprawy apelacyjnej na ostatni znany adres oskarżonego w Polsce: ul. [...] w W. List zwrócono nadawcy jako niepodjęty w terminie (k. 3763).

W dniu 28 czerwca 2022 r., Naczelnik Wydziału Prewencji Komendy Rejonowej Policji W. [...] przekazał do Sądu Okręgowego informację, że J. J. nie zamieszkuje ani nie przebywa w W. pod adresem ul. [...]. Jego żona oświadczyła, że przebywa w Zakładzie Karnym w Austrii w miejscowości G. od grudnia 2020 r. Z informacji w policyjnych bazach danych wynika, że J. J. jest poszukiwany w celu wykonania orzeczonej względem niego kary 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (k. 3766).

W dniu 19 października 2022 r. odbyła się rozprawa apelacyjna, podczas której rozpoznano między innymi apelację wniesioną przez obrońcę J. J. od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Południe w Warszawie z dnia 10 marca 2021 r., sygn. akt III K 454/12. Oskarżony J. J. nie stawiał się na niej. W protokole rozprawy odnotowano, że oskarżony został zawiadomiony o rozprawie w miejscu zamieszkania w Polsce, a z pisma Konsula w Austrii wynika, że nie przebywa w zakładzie karnym na terenie tego kraju. W związku z powyższym uznano, że oskarżony został zawiadomiony o rozprawie terminie rozprawy odwoławczej (k. 3775).

Wyrokiem z dnia 27 października 2022 r., sygn. akt VI Ka 940/321, Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie w pkt IV zmienił w odniesieniu do oskarżonego J. J. wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że:

1. rozwiązał karę łączną pozbawienia wolności orzeczoną w punkcie XXII;
2. przyjmując, że czyny z art. 279 § 1 k.k. przypisane oskarżonemu w punktach VI, VIII, IX, XI, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XIX i XX wyroku zostały popełnione w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności i stanowią ciąg przestępstw, na podstawie art. 279 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności;

3. przyjmując, że czyny z art. 278 § 1 k.k. przypisane oskarżonemu w punktach VII, X i XII wyroku zostały popełnione w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności i stanowią ciąg przestępstw, na podstawie art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności;
4. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok wobec J. J., utrzymał w mocy;
5. na podstawie art. 91 § 2 k.k. w zw. art. 86 § 1 k.k. połączył orzeczone wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności, wymierzając w ich miejsce karę łączną 4 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, na poczet tej kary zaliczając okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 9 grudnia 2011 r. godz. 6.00 do dnia 14 września 2012 r.

Pismem z dnia 28 listopada 2022 r. J. J. zwrócił się do Sądu odwoławczego o wyznaczenie obrońcy z urzędu celem wniesienia kasacji od wyroku w sprawie VI Ka 940/21, ponownie prosząc o kierowanie korespondencji do niego na adres: [...] Austria.

Postanowieniem z dnia 29 grudnia 2022 r. wyznaczono oskarżonemu obrońcę z urzędu w celu sporządzenia i podpisania kasacji albo poinformowania Sądu o braku podstaw do wniesienia kasacji. Zawiadomienie o wyznaczeniu obrońcy zostało przesłane oskarżonemu do zakładu karnego [...].

W dniu 3 marca 2023 r. obrońca oskarżonego wniósł w jego imieniu kasację od wyroku Sądu odwoławczego, zaskarżając go w całości (co do rozstrzygnięć dotyczących J. J.) i zarzucając mu:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie naruszenie art. 117 § 2 k.p.k., poprzez przeprowadzenie czynności procesowych pod nieobecność oskarżonego w toku postępowania odwoławczego, w sytuacji braku prawidłowego zawiadomienia skazanego, zgodnie z art. 117 § 1 k.p.k., o rozprawie z dnia 19 października 2022 r., pomimo informacji uzyskanych z wydziału konsularnego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w W., że skazany nie przebywa w zakładzie karnym w G., a także przesłania zgodnie z wymogami art. 75 § 1 k.p.k. przez skazanego informacji o przebywaniu w nowym zakładzie karnym w S. i wskazaniu nowego adresu, co wynika bezpośrednio z pism złożonych przez skazanego z dnia 7 marca 2022 r. oraz z dnia 13 kwietnia 2022 r., a następnie potwierdzone przez adwokata M. W. w piśmie z dnia 28 listopada 2022

r., w którym skazany wskazywał jako swój adres do korespondencji, adres zakładu karnego w S. zamiast zakładu karnego w G., w konsekwencji czego skazany nie został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy i nie miał możliwości wzięcia w niej udziału, w tym nie miał możliwości złożenia ewentualnych oświadczeń i wniosków czy też złożenia dodatkowych pism procesowych oraz nie miał możliwości uczestniczenia w głosach stron, przez co naruszone zostało prawo do obrony skazanego, określone w art. 6 k.p.k., art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), jak również w art. 6 ust. 3 lit. c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.);

2. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów materialnego, a mianowicie art. 223 § 1 k.k. poprzez jego błędne zastosowanie, podczas gdy pies, któremu skazany wydawał komendy zaatakowania policjanta, nie stanowi "niebezpiecznego przedmiotu" w rozumieniu prawa karnego, a w konsekwencji czyn skazanego nie wypełnił znamion czynu zabronionego określonego w art. 223 § 1 k.k.

W pisemnej odpowiedzi na kasację obrońcy prokurator wniósł o jej uwzględnienie jako oczywiście zasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k. w zakresie, w jakim zarzuca rażące naruszenie art. 117 § 2 k.p.k., poprzez brak zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy odwoławczej, co skutkowało naruszeniem jego prawa do obrony.

Z przedstawionego powyżej, znajdującego potwierdzenie w aktach sprawy przebiegu postępowania wynika, że J. J., odbywający karę pozbawienia wolności w innej sprawie w zakładzie karnym w Austrii, nie został powiadomiony zarówno o terminie rozprawy odwoławczej, jak również o prawie do żądania sprowadzenia go na rozprawę odwoławczą. Nie tylko bowiem wysyłano kierowane do niego zawiadomienie pod nieaktualny adres, ale też nie zawarto w nim pouczenia o uprawnieniu wynikającym z art. 451 k.p.k. Powyższe skutkowało rażącym naruszeniem prawa oskarżonego do obrony, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku.

Przepis art. 117 § 1 k.p.k. statuuje zasadę, że uprawnionego do wzięcia udziału w czynności procesowej, a więc między innymi w rozprawie, zawiadamia się o jej czasie i miejscu. Rozprawy nie przeprowadza się, jeżeli osoba uprawniona nie stawiała się, a brak jest dowodu, że została o niej powiadomiona (art. 117 § 2 k.p.k.). Do zawiadomienia o rozprawie powinno być dołączone pouczenie o zasadach udziału w rozprawie, w tym przysługującym osobie pozbawionej wolności, prawie wnioskowania o doprowadzenie na rozprawę (art. 451 k.p.k.). Normy te mają charakter gwarancyjny, gdyż umożliwiają uczestnikom procesu czynny udział w nim, a oskarżonemu realizację prawa do obrony.

J. J. w jednym z kierowanych przed rozprawą apelacyjną do Sądu odwoławczego pism powiadomił o zmianie miejsca pobytu, zaznaczając, że jest to jego nowy adres do korespondencji. Umknęło to uwadze Sądu Okręgowego, który zwrócił się do Konsulatu o przekazanie zawiadomienia o rozprawie oskarżonemu, podając przy tym jego nieaktualny adres. Następstwem tego błędu były kolejne działania Sądu, zwieńczone uznaniem, że oskarżonego skutecznie powiadomiono o terminie rozprawy – po dwukrotnym awizowaniu nieodebranej przez niego korespondencji, skierowanej pod ostatni adres pobytu w Polsce.

Brak informacji o terminie rozprawy wraz z pouczeniem o możliwości wnioskowania o sprowadzenie na nią stanął oskarżonemu na drodze realizacji gwarantowanego w art. 6 k.p.k. prawa do obrony, które ma wymiar formalny, ale i materialny – polegający na działalności obrończej samego oskarżonego w toku całego procesu we wszystkich jego fazach, a zatem również przed sądem odwoławczym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2016 r., IV KK 242/16). Wysłanie zawiadomienia o rozprawie na adres inny aniżeli ten wskazany przez samego oskarżonego nie spełnia warunku prawidłowego powiadomienia go o jej terminie, a to stanowi warunek prowadzenia postępowania pod nieobecność oskarżonego. Tylko poprawne wskazanie danych adresowych umożliwia uznanie zawiadomienia za doręczone, także i wtedy, gdy nastąpi to w trybie tzw. doręczenia zastępczego, o którym stanowi przepis art. 133 § 1 i § 2 k.p.k. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2022 r., I KK 136/22), jak w niniejszej sprawie.

Uchybienie powyższe miało charakter rażący i mogło wywrzeć wpływ na treść wyroku Sądu odwoławczego. „Procedowanie bez wiedzy oskarżonego o sprawie i

przy obiektywnym braku możliwości podjęcia przez niego obrony powoduje, że nie można uznać, iż wyrok uwzględnia wszelkie okoliczności sprawy. Oczywistym jest, że brak wiedzy o stanowisku oskarżonego, którego ten nie przedstawia z przyczyn od niego niezależnych, wpływa na jakość postępowania” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2022 r., V KK 78/22).

W tych okolicznościach niezbędne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, aby umożliwić J. J. skorzystanie z prawa do obrony w postępowaniu odwoławczym. Ponownie rozpoznając apelację obrońcy J. J., Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie zadba o umożliwienie oskarżonemu realizacji przysługujących mu praw.

Ponieważ rozpoznanie zarzutu rażącego naruszenia art. 117 § 2 k.p.k. okazało się wystarczające do zdecydowania o uchyleniu zaskarżonego wyroku Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. uznał, że rozważanie zasadności drugiego zarzutu kasacji jest przedwczesne.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[SOP]

[ms]